

1915 gerçeği

CENGİZ ÇANDAR

Politika / 23/04/2015

Böyle bir felâket, 100 yıl önce bizim ülkemizde, bizim topraklarımızda, bizim yanımızda, biçim içimizde gerçekleşti. Obama veya bir başkası şu ya da bu kelimeyi söylese veya söylemese, bizim için "tarihle yüzleşmek" zorunluluğu ortadan kalkmıyor.

Obama, bu kez, 1915'in 100. Yıldönümünde "**Soykırım**" diyecek mi, demeyecek mi?

Diyelim ki, demedi. 1915'in ne olduğu, ne olmadığı değişecek mi?

Washington kaynakları demeyeceğini, yine "**Metz Yeghern**" yani "**Büyük Felâket**" sözcüklerini kullanacağına değişiyorlar. Türkiye'nin AB'den sorumlu devlet bakanı de, Obama'nın "**soykırım**" diyeceğini tahmin etmiyor. "**Tahminim ve akıl yolunun beni buraya getirdiği nokta ABD başkanının bu ifadeyi kullanmayacağı yönünde. Kullandığı takdirde böyle bir ifadesinin yaratabileceği sonuçların bölge ve dünya barışı için yanlış sonuçları olacağını düşünüyorum**" demiş.

Niçin "**bölge ve dünya barışı için yanlış sonuçları**" olsun? Bu ne demek?

Herhalde, Türkiye, ABD'ye öyle bir tepki gösterir, ABD ile ittifak alanlarında yapabileceklerini yapmaktan vazgeçerek Washington'a öyle bir fatura çıkarır ki, ABD'nin ulusal ve uluslararası çıkarları bundan zarar görür. Ve Obama, bütün bunları hesaplayarak, "**Türkleri kızdırırsam, bana zarar verici işler yaparlar. Neme lâzım. Daha önce dediğim gibi Metz Yeghern diyerek idare edeyim**" der ve "**soykırım**" sözcüğünü kullanmaz.

Bu durumda, Obama'nın bu şekilde davranmasının "**1915 gerçeği**" ile ilgisi olmadığı zımnen kabul edilmiş olunuyor. Böyle davranarak, Obama'nın, Ankara'nın "**şantajı**"nı kaale almış olduğu, kendince "**realpolitik**" gereklerine riayet ettiği ortaya çıkmış olacak.

Obama'nın bireysel olarak, 1915'in "**soykırım**" olarak görülmesiyle bir sorunu yok. Çünkü Obama, Ankara'nın "**soykırım inkârı**"nın doğru olduğuna inanmıyor. İnanmadığını 2008 yılında ABD Başkanlığı aday adayı olduğu sıradaki açıklamalarından biliyoruz.

Ne demişti?

"**Başkan olarak Ermeni soykırımını tanıyacağım.**" Kullandığı cümlesi buydu. Başkan olduktan sonra, bu kavramı kullanmaktan kaçındı. **New York Times**, geçen haftaki "**Türkiye'nin Kasıtlı Unutkanlığı**" başlıklı yazısında, Obama'nın söz konusu bu tavrına dikkat çektikten sonra "**ABD, inkâr tutumuna (artık) göz yummamalıdır... Obama da kendinden öncekiler gibi önemli bir NATO müttefikini altüst etmekten kaçındı. Türkiye ile iyi ilişkileri korumak önemlidir ama en azından ABD, Avrupa ve Papa Francis'e katılarak, Türkiye için en büyük tehlikenin herhangi bir kimsenin 'soykırım' sözcüğünü kullanmasında değil, 100 yıl önce olanı kabulü reddetmekte olduğunu Erdoğan'a açıkça anlatmalıdır**" diye yazmıştı.

Yani, Obama'nın "**soykırım**" sözcüğünü kullanıp kullanmaması, bu 100. Yıldönümünde kendi siyasi ahlâk ölçüsüne gelip dayanmıştır. Obama'nın seçeceği sözcük, 100 yıl öncesinde yaşanan gerçeği ortadan kaldırmıyor.

O gerçeği Obama da biliyor. Bildiği için "**Büyük Felâket**" sözcüklerini kullanıyor. "**Soykırım**" dememesi, Türkiye ile Amerikan Ortadoğu politikasında "**kullanmak**" hesaplarıyla ilgili bir "**realpolitik**" gereği olarak bakıyor. Şu tarihî gerçeğin o da farkında:

100 yıl önce yüzbinlerce Ermeni, "**göç yolları**"nda şu ya da bu şekilde, şu ya da bu siyasi gerekçenin de sonucu olarak yok edildi. Ermeni halkının ezici çoğunluğu ata topraklarından kazındı.

Gerçek budur. "**Hepimiz acı çektik; benim de dedem....**" diye başlatılan "**acı paylaşımı**" amaçlı öyküler, bu gerçeğin üzerini kapamaya yetmiyor.

Osmanlı halklarının tümü ve dünya halklarının büyük bölümü Birinci Dünya Savaşı sırasında –öncesinde ve sonrasında- kuşkusuz büyük acı çektiler. Ama hiçbir halkın ezici çoğunluğu, ata toprağından kazınmadı. Hiçbir halkın çocukları, kadınları ve yaşlıları "**göç yolları**"nda Ermeniler gibi imha edilmedi.

Böyle bir felâket, 100 yıl önce bizim ülkemizde, bizim topraklarımızda, bizim yanımızda, biçim içimizde gerçekleşti. Obama veya bir başkası şu ya da bu kelimeyi söylese veya söylemese, bizim için "**tarihle yüzleşmek**" zorunluluğu ortadan kalkmıyor.

1915 öyle bir konu ki, öncelikle insan olmak açısından "**vicdani**", Türk ve Müslüman bireyler açısından "**ahlâki**", herkesi ilgilendiren bir başka yönü açısından ise "**siyasi**"dir.

"**1915 Kurbanları**"nın torunları, "**Ermeni**" adı ile çok az bir parçası –neredeyse tümü İstanbul'da- Türkiye'de kalmış olarak, dünyanın birçok yerine dağılmış olarak yaşıyorlar. Atalarının başına gelen büyük felâketin acısına ve travmasına dair "**kollektif bilgi**" ve "**ortak bellek**" ile yaşamlarını sürdürüyorlar.

Yani, 1915, bir "**tozlu arşivler**"in materyali değil. Dolayısıyla, "**tarihçilere bırakılacak**" türden başlı başına bir "**akademik**" bir konu olarak da ele alınamaz.

Ankara'nın yıllardır temcit pilavı gibi tekrarladığı "**klişe tezi**", bu konuyu "**tarihçilere bırakmak**". Ardından, tüm dünyaya dönüp, "**Arşivlerimizi açıyoruz. Gelin bakın**" diyerek, 1915'in "**soykırım**" olmadığına dair görünürde pek çarpıcı bir "**özgüven**" ortaya konuyor.

Hangi "**arşiv**"?

İttihat Terakki Merkezi Umumi'sinin yani genel merkezinin, Teşkilatı Mahsusa'nın (Birinci Dünya Savaşı'nın **"derin devleti"**) ve dönemin İçişleri Bakanlığı'nın **"Tehcir"**den sorumlu ilgili dairesinin arşivlerinin tümüyle yakılmış olduğu biliniyor.

"Tehcir"in yani Ermenilerin **"yerlerinin değiştirilmesi"**nin, Suriye'nin yaşanması dayanılmaz çöllerine doğru kafileler halinde çoluk çocuk yollara çıkartılmasının, **"savaş şartları"**nda gerçekleştiği, bir **"askeri önlem"** olduğu tekrarlanıp duruluyor.

Gelgelelim, **"Tehcir"**, tüm Anadolu'yu, hatta Trakya'yı kapsıyor. Dahası, tüm Ermeni erkekleri önceden askere alınarak **"amele taburları"**nda silahsızlandırılmıştı. Bunlar **"arşiv"** ihtiyacı gerektirmeyen **"tarih gerçekleri."**

Geçen hafta başlarında İstanbul'da **Financial Times**'in Dış Haberler Editörü David Gardner ile buluştum. Baktım elinde, Eugene Rogan'ın çok geniş yankılar uyandıran yeni kitabı **"The Fall of the Ottomans – The Great War in the Middle East"** (Osmanlıların Çöküşü – Ortadoğu'daki Büyük Savaş).

Kitap hakkında konuşmaya başladık. **"Annihilation of the Armenians"** (Ermenilerin İmhası) bölümünü okuyup okumadığımı sordum. **"Henüz oraya gelmedim"** dedi ve ilave etti : **"Ama hafta sonu yayımlanacak FT ekinde, 1915 ile ilgili yeni yayınlanan ve konuyla ilgili daha önce yayınlanmış kitaplara hiç benzemeyen üç ayrı kitapla ilgili kitap eleştirisi yazım yer alacak. Türk yetkililer okudukları vakit bana kızacaklar herhalde..."**

David Gardner, **"Death and Denial"** (Ölüm ve İnkâr) başlıklı çok önemli yazısının bir yerinde **"Erdoğan'ın arşivleri uluslararası uzmanlara açmak"** önerisine karşılık olarak şu ifadeyi kullanmış:

"Herkesin edinebileceği uzmanlık ürünü yayınlar o kadar bol ki, (1915'teki) gerçeğin belirlenebilmesi için, uluslararası uzmanlara arşivlerin açılması (artık) çok da gerekli değil."

Gerçek, 1915'te Anadolu'nun Ermeni halkının imha edilmiş olmasıdır. Devlet, Amerikan Başkanı **"Büyük Felâket"** diyecek diye sevinebilir ama Türkiye toplumu Ermenilerin **"Büyük Felâket"**e uğramış olmasından sevinmeyeceği gün gelinceye kadar, **"tarihe tutsaklık"**tan kurtulamaz. Özgürleşemez.

Bizleri, öncelikle, Obama'nın ne diyeceği değil, Türkiye halkının özgürleşmesi ilgilendirmeli.

100. yılında 1915'in gerçekleri değişmez. Bir Amerikan Başkanı 100. yılında dillendiremediği gerçeği 101. ya da daha sonraki herhangi bir yılda dillendirse de değişmez. Papa Francis'ten önceki Papa'lar onun söylediğini söylememiş olduğu için **"1915 gerçeği"** farklı mıydı sanki?

"1915 gerçeği": Anadolu Ermeni halkının imha edilmiş olmasıdır.

Yalın gerçek...

(<https://plus.google.com/111139069635417829913>)